ФОНТАРd

... ДРУЗЯМ ТА ЗНАЙОМИМ

№56 2018

ПРО ЩО СЕЙ НОМЕР

Кожне місто має свій звук. У когось це гуркіт метро, у когось — нічні сирени, у когось — гул стадіону. У Полтави наприкінці дев'яностих був інший саундтрек: дешеві підвали, де репетирували гурти, розбиті колонки, які постійно «різало» на верхах, і вперті голоси, що шукали, де прорости. Тоді ще ніхто не говорив словами «сцена», «бренд» чи «промоція». Була лише впертість: узяти гітару, написати свою пісню і зіграти її так, щоб почули.

Саме з цієї впертості з'явився «Транс-Формер». Спочатку — як гурт, що збирав друзів на концерти в студентських залах, потім — як символ полтавського року, який довів: незалежна музика може жити і за межами столиці. Їхні пісні крутили на локальних радіо, показували на телемарафонах, але головне — вони звучали там, де збиралися люди, яким було замало офіційної сцени.

Далі з'явився «РокУдар». Фестиваль, який виріс не з грошей чи великих імен, а з потреби мати свій простір. Полтавські гурти отримали сцену, де можна було кричати свої тексти без цензури. Для когось це був перший великий виступ, для когось — старт довгого шляху. У газетах про це писали мало, зате ті, хто був, пам'ятають: це було свято, коли музика била прямо в груди.

А потім була збірка «Евшанзілля». Диск, який зібрав різні голоси українського року й показав, що сцена — це не лише кілька відомих команд, а сотні гуртів по всій країні. Для «Транс-Формеру» участь у збірці стала знаком: вони вже не тільки «полтавський гурт», а частина ширшої історії. Для слухачів це була можливість почути нову музику там, де ще вчора здавалося пусто.

Цей номер — спроба зібрати докупи всі ці нитки. Гурт, що виріс із підвалів і залишив слід на всеукраїнському рівні. Фестиваль, який довів, що навіть у провінційному місті можна робити гучні речі. Збірка, яка показала, що український рок має обличчя і голос. Це не просто історія «одного гурту». Це пам'ять про те, як формується культура, коли ніхто не вірить у твої шанси.

Ми дивимось назад не для ностальгії. Ми дивимось, щоб зрозуміти, як багато залежить від людей, які не чекають дозволу. «Транс-Формер», «РокУдар» і «Евшанзілля» — це урок: незалежність не дають, її роблять. І саме це робить цю історію актуальною й сьогодні.

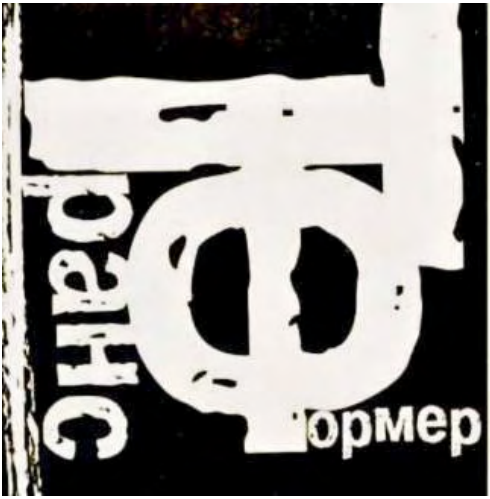

Наприкінці 90-х у Полтаві з'являється гурт «Транс-Формер». Те, що починалося як локальна рок-команда, поступово перетворилося на центр цілої мережі подій і контактів, які вивели місцеву сцену на всеукраїнський рівень. Фестиваль «РокУдар» і рок-збірка «Євшанзілля» стали продовженням цього процесу — інструментами, завдяки яким регіональні гурти могли виходити на нову аудиторію, а слухачі — відкривати для себе нову музику без посередників. Ця історія важлива не лише для тих, хто тоді був на сцені чи в залі. Вона показує, що незалежна музика може виживати й рости навіть у середовищі, де немає великих бюджетів, спонсорських контрактів чи постійної уваги медіа. Тут працювала інша логіка: власні сили, взаємопідтримка і чітке розуміння, що ніхто, крім самих учасників сцени, не подбає про її розвиток.

Гурт, фестиваль і збірка — це три елементи однієї моделі. «Транс-Формер» задавав тон і рухав процес, «РокУдар» створював простір для живого обміну, а «Євшанзілля» документувало і поширювало музику по всій країні. Разом вони працювали як замкнена система: від створення

контенту — до його показу і розповсюдження.

Далі — три розділи, які покажуть, як ця модель будувалася, як вона взаємно підсилювала свої елементи та чому її досвід може бути корисним і сьогодні — для тих, хто хоче робити справжню незалежну сцену, а не чекати готових рішень зверху.

Гурт «Транс-Формер» виник у Полтаві у 1997 році. Засновником колективу став гітарист Роман Бікеєв, а невдовзі до нього приєднався вокаліст Валерій Мельник. Саме ця творча пара, Бікеєв і Мельник, сформувала ядро гурту, яке залишалося незмінним протягом усієї історії колективу, незважаючи на часті зміни інших музикантів. Їхній тандем визначав звучання, концепцію та ідеологію «Транс-Формеру» впродовж десятиліть.

Перший концерт гурт дав 18 квітня 1998 року в актовій залі Полтавського аграрного коледжу управління і права. Подія зібрала слухачів з різних середовищ: студентів, андеграундних музикантів, прихильників альтернативної сцени. Вже на цьому етапі було очевидно, що «Транс-Формер» вирізняється професійною

подачею та гострою емоційною енергетикою.

У 2000 році на студії Сергія Єгорова було записано першу пісню «Осінь». Її прийняли як внутрішню творчу точку відліку, і вона стала титульним треком дебютного альбому. Платівка «Осінь» побачила світ 8 жовтня 2001 року. Вона включала вісім композицій українською мовою й була представлена наживо під час презентаційного концерту у Полтаві. Стилістично — це був альтернативний рок із виразним соціальним підтекстом і вкрапленнями постґранджевої інтонації.

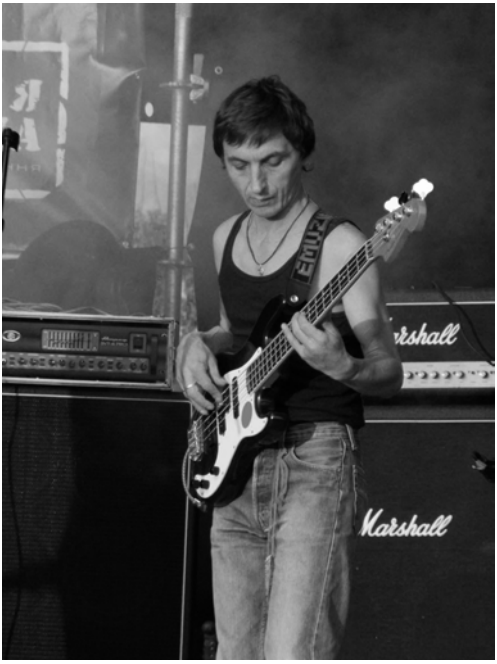

Упродовж 2002–2004 років гурт працював над другим альбомом — «Фаза луны», який вийшов у 2004 році. Порівняно з першим релізом, цей матеріал мав складніше аранжування, включав експерименти з електронікою та поєднання україномовних і російськомовних треків. Альбом укріпив позиції гурту на національній сцені.

15 травня 2006 року «Транс-Формер» підписав контракт із київською компанією Atlantic. У рамках співпраці було записано міні-альбом «Стигла вишня», що включав чотири нові треки, зокрема пісню «Лід», а також оновлені версії композицій із попередніх альбомів. Однойменний кліп на пісню «Стигла вишня» знімався з участю полтавських акторів та став знаковою візитівкою гурту у медіапросторі. У 2007 році вийшов кліп на пісню «Змусила», який презентували у всеукраїнському телеефірі в ранковій програмі «Гутен Морген».

Колектив активно виступав у Полтаві та інших містах України, зокрема на фестивалях «Мазепа-Фест», «Рок-Юг», «Фортеця», «Млечный путь», «Чистая планета», а також за кордоном — на Міжнародному

фестивалі слов'янського року в Братиславі.

Гурт неодноразово брав участь у соціально-культурних ініціативах — як-от акція «Не продавайся» в Києві. Їхні виступи завжди були емоційними, з чіткою громадянською позицією. Саме цим «Транс-Формер» здобув репутацію гурту, що поєднує музику з етикою спротиву та ідеєю самоповаги.

Дискографія гурту «Транс-Формер» є відображенням тривалого творчого шляху, в якому студійна акустика, польові записи та участь у збірках переплітаються з соціальними процесами та особистими переживаннями. На відміну від масової поп-рок індустрії, їхня дискографія — це не серія комерційних продуктів, а хроніка перетворення гурту з локального полтавського явища на важливий голос незалежної української сцени.

«Осінь» (2001)

Перший повноцінний альбом. Запис здійснено на студії Сергія Єгорова. До складу увійшло вісім пісень українською мовою, серед яких — однойменна «Осінь», що стала візитівкою гурту на

початковому етапі. Альбом вирізнявся гітарним драйвом і текстами, насиченими особистими рефлексіями на фоні соціальної турбулентності початку 2000-х. Презентація альбому відбулася у Полтаві восени 2001 року.

«Фаза луны» (2004)

Цей альбом став більш складним в музичному плані. У ньому гурт поєднав українську та російську мови, а також звернувся до експериментів з електронними ефектами. Запис проходив у Полтаві, гурт вкотре працював із локальними звукорежисерами. Альбом був сприйнятий як крок уперед — «Транс-Формер» поступово вийшов за рамки класичного постпанку, набуваючи індивідуального звучання.

«Стигла вишня» (2006) — мініальбом

Записано після підписання контракту з київською компанією Atlantic. У ньому були чотири нові композиції, зокрема пісні «Стигла вишня», «Лід» та інші. Мініальбом включив у себе й кілька треків з попередніх альбомів у новому аранжуванні. Вихід цього матеріалу супроводжувався кліпом «Стигла вишня», який гурт зняв у Полтаві разом із місцевими акторами.

«Територія троянд» (2010)

Повноформатний альбом, який увібрав у себе як раніше виконувані концертні треки, так і студійно оброблені нові композиції. В альбомі з'являється більша увага

до ліричної тематики, хоча й не втрачається соціальна складова. Запис здійснено у Полтаві, оформлення — силами друзів гурту.

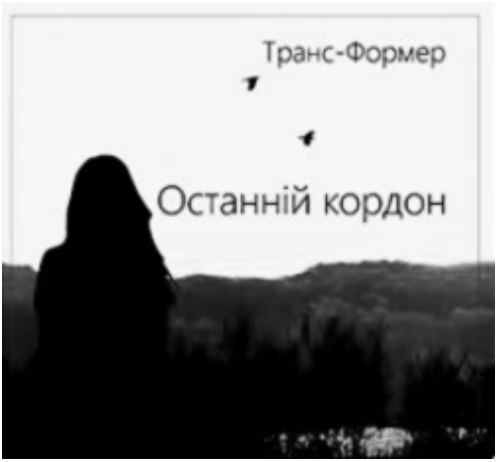

«Останній кордон» (2015)
Альбом, присвячений тематиці війни та особистих втрат. Окремі композиції, зокрема пісня «Війна», мають документальний відеоряд. Цей матеріал часто використовувався під час патріотичних акцій і презентацій.

Гурт неодноразово долучався до знакових рок-збірок, серед яких:

- «Раскрутка. Рок-Полтава» (2004) — збірка локальних полтавських гуртів, куди увійшли треки гурту як представника «старої гвардії» регіону.
- «Євшанзілля» (2004, 2005) — знакова всеукраїнська компіляція, спрямована на промоцію незалежної сцени; пісні «Транс-Формеру» були включені до першої й другої частини збірки.
- «Кобзар Forever» — патріотична збірка, де гурт представив себе в концептуальному звучанні, адаптуючи поетику Шевченка під рок-аранжування.
- «Второе дыхание», «Не продавайся», «Я люблю Карпати» — регіональні й всеукраїнські ініціативи, в яких «Транс-Формер» презентував соціально й політично ангажовані композиції.
- «Музика з Криївки» — збірка, що вийшла у 2010-х роках, із залученням незалежних рок-гуртів; гурт представлений піснею у патріотичному стилі.

Проєкт «Схід-Захід — сини України» (2015)

Спільна пісня Валерія Мельника та Сергія Мусієнка (екс-фронтмен гурту «Лайт», Запоріжжя). Композиція створена як заклик до єдності українців на тлі війни на Донбасі. Окрім Валерія, у записі брали участь: Ярослава Семеренко (вокал), Антон Отрубухов (гітара), Антон Веревський (бас), Олександр Романько (ударні), Антон Сава (тромбон). Відеомонтаж — Віктор Холоша.

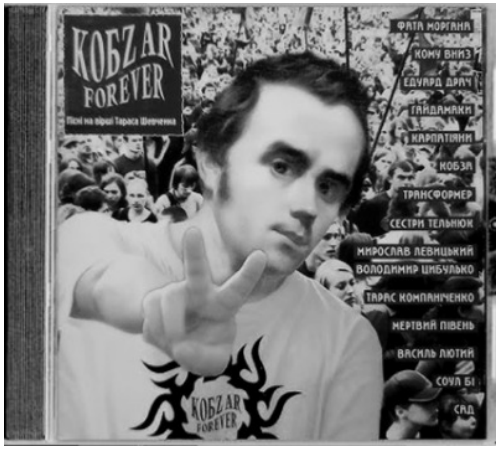

Відеокліпи гурту

• «Фази Луны» (1998) – один із перших відеокліпів гурту, знятий у стилістиці 90-х років. Відомо небагато деталей: відомо лише, що гурт починав формувати свій візуальний стиль саме з таких ранніх робіт. Можливо, саме тому жанр кліпу «Фази Луны» описують як рок-естетику 90-х без складної постановки, адже тоді ще не було узагальненого концепту.

• «Осінь» – назва першого альбому (2001), проте факт наявності окремого кліпу не підтверджений. Утім сама пісня «Осінь» стала хітом гурту і дала назву дебютному диску. З огляду на практику колективу, це ім'я залишилось головною в аудіоальбомі, а відео до пісні "Осінь" не було офіційно випущено.

• «Євшанзілля» (2001) – пісня з першого диску, окремого кліпу зазвичай не згадують, хоча назва дала назву подальшим збіркам.

• «Сонце» (2004) – один із перших музичних відео гурту. Це рання робота, що демонструє проби гурту у відео. Відео відзначалося яскравими сценообразами та транслювалося на музичних каналах: у програмі «Гутен Морген» та в ефірах передачі «Територія А». Кліп «Сонце» став одним з перших досвідів

Транс-Формера у телевізійній ротації.

- **«Стигла вишня» (2006) – офіційний полтавський відеокліп, знятий на однойменну композицію з альбому «Стигла вишня». Відео створено на локальному рівні й включено як бонус до CD-видання альбому. Зйомки проходили у Полтаві з акцентом на живу атмосферу гурту.**

- **«Змусила» (2007) – романтичний музичний кліп на одну з найвідоміших пісень гурту. Його зйомки проходили навесні 2007 року, а реліз супроводжувався презентацією.**

Кліп «Змусила» транслювався на національному музичному каналі М1 (зокрема у ранковому ефірі «Гутен морген») та на регіональних телекомпаніях (у Харкові – Новий канал, у Полтаві – «Лтава», в Дніпропетровську та на каналі ТЕТ у Києві). Відео мало широку ротацію на початку 2007 року і привернуло до гурту загальнонаціональну увагу.

- **«Буде дощ» (2009) – меланхолійний відеокліп до однойменної пісні, випущений перед виходом альбому 2010 року. Відео побудовано на символіці внутрішнього очищення під час дощу. Кліп слугував офіційною промоцією гурту наприкінці 2009-го.**

- **«Летів» (2009) – естетичний візуальний ролик на однойменний сингл. За інформацією з дискограми, над**

кліпом працював режисер Павло Мартинов. Універсальні кадри і «повітряні» мотиви відображають назву пісні (від «літа́ти»), а сам кліп став невід'ємною частиною візуального оформлення альбому (звукової платівки «Територія троянд» 2010 року).

- **«Ніч» (2010) – відеокліп з насиченою нічною атмосферою, символікою внутрішньої тривоги та надії. Згідно з описом, він створювався паралельно з кліпом «Летів» і також був приурочений до альбому 2010 року.**

- **«Кішка» (2010) – іронічний музичний ролик з елементами ігрової стилістики. Цей кліп є одним із найбільш впізнаваних відео Транс-Формера того періоду. Режисером і автором сценарію вказано Дмитра Талипова, оператором – Віктора Белевцова (Pro Media). Відео складно віднести до серйозної сюжетної лінії – воно швидше відображає експериментальний настрій гурту на зламі етапів. Прем'єри на ТБ кліп «Кішка» не мав: його трансляція обмежувалась музичними каналами та інтернет-ресурсами.**
- **«Моя весна» (2010) – ліричне відео про оновлення і відродження, весняний емоційний зліт. Відео увійшло до каталогу робіт гурту як один із кліпів до альбому 2010 року. Телевізійної ротації не фіксувалося, а прем'єра проходила онлайн і на концертах.**
-

«Повертайся у мої сни» (2013) – офіційний відеокліп на нову композицію гурту, що вийшла восени 2013 року. Прем'єра кліпу відбулася 16 листопада 2013 року, про що повідомляли новинні ресурси гурту. За задумом музикантів, сюжет кліпу відображає сон, мрії на межі з реальністю. Режисером відео виступив Алекс Ньюґен, оператором – Максим Романович. Зйомки тривали кілька днів при холодній погоді з тривалими перервами, але загальний досвід був позитивним. Після монтажу гурт вів переговори з телеканалами щодо трансляції, але офіційно кліп найбільше поширювався через інтернет та концерти.

Із самого початку існування гурт «Транс-Формер» позиціонував себе як концертна одиниця з виразним сценічним меседжем. Їхні виступи мали чітко артикульовану емоційну напругу, яка поєднувала соціальну лірику з рок експресією. Географія концертів охоплювала Полтаву, Київ, Харків, Кременчук, Дніпро, Запоріжжя, Чернігів, Львів, Луцьк, Тернопіль та багато інших міст України. Кожен концерт — це не просто музичний сет, а форма комунікації з аудиторією, де звучання й тексти працювали як зброя у діалозі з часом.

Починаючи з кінця 1990-х і до середини 2000-х, гурт активно гастролював локальними сценами Сходу та Центру України. Участь у фестивалях на кшталт «Мазепа-Фест», «Фортеця», «Рок-Юг» чи «Чистая планета» дозволила гурту вийти на публіку поза межами рідного регіону. Саме через живу присутність «Транс-Формер» здобував репутацію чесного гурту без зайвого пафосу — з гітарами, ампліфікаторами, ідеями, які били прямо в серце.

Особливу роль гурт відіграв і як організатор: учасники колективу не лише виступали, а й брали участь у проведенні локальних рок-вечірок та концертних серій.

Зрештою це призвело до створення в 2000-х роках потужної регіональної сцени, де «Транс-Формер» став платформою для розвитку інших музикантів. Частина виступів записувалася

на аматорське відео або поширювалася через інтернет-платформи, що сприяло формуванню фан-бази у різних куточках країни.

У 2015–2016 роках гурт узяв участь у великому патріотичному турі «Схід і Захід — разом», а також у фестивалях, присвячених підтримці ЗСУ. Гурт виступав у прифронтових містах та зонах, що межували з окупованими територіями, зокрема у Краматорську, Слов'янську, Маріуполі.

Присутність «Транс-Формеру» в таких ініціативах додала їм авторитету як музикантам із активною громадянською позицією.

Окремим етапом у концертній біографії став виступ у межах телемарафону «Територія А» (що транслювався на ICTV) — медіа-ініціативи початку 2000-х, яка об'єднувала незалежні гурти України та формувала альтернативний музичний ландшафт країни. Завдяки цьому про «Транс-Формер» дізналася публіка поза межами андеграундних осередків.

Жива енергетика гурту залишалася незмінною навіть під час змін у складі. Незалежно від місця — маленький клуб у Полтаві чи сцена великого фестивалю — гурт завжди демонстрував потужний звуковий тиск і відданість кожному виступу. Саме це зробило їх не лише гуртом із історією, а живим артефактом української некомерційної сцени.

Музичний стиль гурту «Транс-Формер» формувався на перетині альтернативного року, постґранджу та фолку. З перших композицій відчувалась потреба не стільки в епатажі, як у змістовному вираженні емоційного стану покоління

— перехідного, розгубленого, але готового до спротиву. Їхня музика — це синтез важкого гітарного драйву, ліричних приспівів і текстів, що торкаються особистого й соціального водночас.

Тематика пісень охоплює широке коло сюжетів — від інтимного до політичного. Композиції з альбому «Фаза луны» тяжіють до індивідуального переживання, тоді як пісні періоду 2010-х, як-от «Війна», «Моя Україна», «Схід-Захід» — це відкрито патріотичне й громадянське мистецтво. Їх тексти не надто складні структурно, але саме ця прямота створює ефект емоційного удару.

Окремої уваги заслуговує здатність гурту до стилістичних трансформацій. В альбомі «Територія троянд» (2010) помітні впливи ліричного року й навіть естрадного звучання, що проте не спрощувало меседжу, а навпаки — відкривало нові горизонти для сприйняття. Альбом «Останній кордон» (2015) — це концептуальна робота, що відображає переломний етап в історії України. Зрештою, «Моя Україна» (2023) — найбільш структурований і якісно зведений реліз, де

поєднуються рок-балади, драйвові треки й ліричні образи, укладені в один узагальнений наратив.

Музичне аранжування пісень «Транс-Формеру» завжди тяжіло до мінімалізму. У їх композиціях переважає «живий» інструментальний склад — гітари, бас, ударні, рідше — клавіші чи електроніка. Це підкреслює їхню приналежність до класичної школи незалежного року. Водночас гурт активно працював над візуальною складовою: кліпи, зняті Павлом Мартиновим (екс-гурт «Стереометрія»), демонструють прагнення до естетики — з художньо вибудуваним кадром і візуальними метафорами.

Поза альбомною діяльністю «Транс-Формер» підтримували молоді гурти, брали участь у доброчинних концертах, розвивали культурну взаємодію в Полтаві та поза її межами. Їхній внесок у побудову незалежної сцени — це не лише музика, а й постійна присутність у просторі культурного спротиву. Коли гурт почав активно виступати, стало очевидно: локальні концерти не вирішують головної проблеми — відсутності майданчика, де могли б зустрічатися і взаємодіяти гурти з різних міст. Полтава мала активну публіку, але обмін музикою й досвідом був фрагментарним. «РокУдар» став відповіддю на цей виклик. Він виріс не зі спроби «привезти зірок», а з прагнення створити точку збору для незалежної сцени, де поруч на афіші могли стояти і новачки, і досвідчені колективи. Для «Транс-Формера» це був не лише майданчик, а й інструмент посилення впливу — гурт став обличчям події, але при цьому віддавав простір іншим. Так з'явився фестиваль РокУдар – незалежна сцена альтернативної музики та субкультур, заснована на Полтавщині на початку 2000-х. Протягом понад десяти років цей фестиваль був платформою для українських рок-гуртів різних жанрів – від фолк-року до альтернативи – і став невід'ємною частиною розвитку локальної рок-спільноти. Завдяки «Рок-Удару» полтавські любителі рок-музики змогли наживо почути гурти всеукраїнського рівня, такі як «Брем Стокер», «Абздольц», «П@П@ Карло», «Ай Агаш», «Майжеколір», канадський виконавець Денн Ротрі та інші. Сам фестиваль позиціонувався як музичне

свято, де поруч із відомими командами виступають молоді виконавці – шанс для новачків заявити про себе перед ширшою аудиторією. У контексті української рок-культури «Рок-Удар» став символом DIY-ініціативи: організатори проводили його багато років безкоштовно, часто собі у збиток, лише щоб популяризувати рок-гурти і дати їм майданчик для виступів. Для Полтавщини цей фестиваль означав пожвавлення культурного життя – демонструючи, що навіть у регіональному центрі можна щороку приймати потужні рок-команди, які «сколихнуть життя міста».

У період 2003–2006 років «Рок-Удар» проводився щорічно в Полтаві як невеликий, але стабільний рок-фест регіонального масштабу. Основу лайнапу становили полтавські колективи: окрім «Транс-Формера», постійними учасниками були «Онейроїд», «Арахнофобія» (проєкт музиканта Валерія Власенка) та інші. Фестивалі проходили у доступних для молоді локаціях – від клубів до Будинку культури – і збирали аудиторію ентузіастів місцевої рок-музики. Попри скромні умови, «Рок-Удар» поступово завойовував популярність: вже до середини 2000-х років полтавська публіка звикла, що раз на рік можна «відірватися» на великому рок-концерті власного виробництва. Цей фестиваль заповнював нішу альтернативної сцени, якої не охоплювали офіційні заходи.

Важливо, що «Транс-Формер» як організатор надавав «Рок-Удару» безперервність і ідейну спрямованість..

Перші чотири фестивалі «Рок-Удар» (2003, 2004, 2005, 2006) відбувалися у Полтаві, восени або взимку, як молодіжні рок-збори. Точні дати перших заходів не збереглися в публічних архівах, але відомо, що вони проходили в холодні

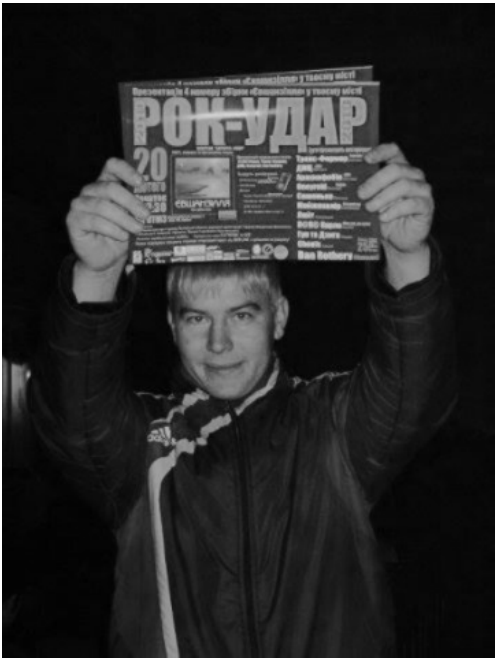

пори року, у залах полтавських клубів чи будинків культури. Склад учасників у ці роки був здебільшого полтавським: постійно грали «Транс-Формер», «Онейроїд», «Арахнофобія», «Майор Пронін» та інші. Формат фестивалю вже тоді передбачав присутність як досвідчених команд, так і зовсім молодих гуртів, що тільки робили перші кроки на сцені. Ранні «Рок-Удари» характеризувалися камерною, «своєю» атмосферою та духом андеграунду.

2007. У січні 2007 року пройшов 5-й ювілейний «Рок-Удар» – він відзначився розширенням масштабів. Виступи вперше приймав новий полтавський нічний клуб «22», оснащений потужним, як на той час, 16-кіловатним звуком. Хедлайнерами вечора стали найвідоміші рок-гурти області: «Транс-Формер», «Онейроїд», «Арахнофобія». Особливої уваги на фестивалі 2007 року надавалося розвитку українського рок-простору: так, відбулася презентація нової всеукраїнської рок-збірки «Євшанзілля» (упорядкованої за участі «Транс-Формера»). 13 травня 2007 року «Рок-Удар» організував також окремий великий концерт, на якому полтавські «Транс-Формер» і «Арахнофобія» розділили сцену з гостями – гуртами «Брем Стокер» (Рівне) та «П@П@ Карло» (Харків). Цей весняний open-air, по суті, став другою серією фестивалю того року, підтверджуючи популярність бренду «Рок-Удар». За спогадами очевидців, публіка на майському концерті шалено слемила під запальний ска-панк «Брема Стокера» і танцювала під рок-н-рол «П@П@ Карло», а сам захід минув на позитивній ноті без технічних накладок.

9 лютого 2008 року «Рок-Удар» впевнено підтвердив статус щорічної події в Полтаві. Цього разу організатори

запросили значно ширше коло учасників. Окрім «старої гвардії» полтавських гуртів (знову виступали «Онейроїд», «Транс-Формер», «Арахнофобія», «Майор Пронін»), до лайнапу додалися гості з інших міст: вже знайомі харків'яни «П@П@ Карло», рівненський ска-панк гурт «Брем Стокер» та столичний панк-проєкт «Абздольц». На розігрів також поставили молодий полтавський поп-рок гурт «Нове Покоління». Такий добір учасників обіцяв публіці різноманіття стилів – від панку до психоделії – і справді концерт вийшов насиченим. З організаційного

боку, 2008-й запам'ятався як неоднозначний: з одного боку, вдалося забезпечити кращий звук і залучити рекордну кількість глядачів навіть із Києва, Харкова, Сум та Дніпропетровська. З іншого боку, не обійшлося без курйозів – концерт почався із майже годинним запізненням, а через проблему з жіночим туалетом під час дійства утворилась величезна черга до чоловічої вбиральні, що спричинило комічну панк-витівку серед публіки. Утім, ці незручності не зіпсували загального враження: «Рок-Удар–2008» відзначили як крок уперед у розвитку фесту, зокрема через поєднання музичної та культурної складової. Вперше фестиваль став "не лише музичною, але й культурною акцією": його рамками в Полтаві було презентовано нову збірку українського року «Євшанзілля-2», діяли стенди з рок-самвидавом (фензини

«Гараздо» і «ФонтарЪ») та дистро-столи з дисками гуртів. 2009. Фестиваль продовжився і наступного року, орієнтовно у лютому 2009-го, ставши 7-м за ліком. Прямих звітів про «Рок-Удар–2009» збереглося мало; відомо, що він пройшов у традиційному зимовому форматі в Полтаві та зібрав багато знайомих гуртів. 2009-й можна вважати певним рубежем: завершувалося перше десятиліття «Рок-Удару», фестиваль набув розголосу у рок-середовищі і організатори замислювалися над його розширенням.

20 лютого 2010 року відгримів «Рок-Удар–2010» у Полтаві, який став одним із наймасштабніших. Локацією обрали великий зал – Будинок культури Полтавського турбомеханічного заводу (БК ПТМЗ, що дозволило вмістити сотні глядачів. Свідки відзначають небувалий аншлаг: “всі балкони і сидіння у залі були переповнені”, серед публіки були навіть гості з інших міст – Кременчука, Харкова, Запоріжжя. Формат концерту 2010 року поділили на дві частини: спершу виступили молоді полтавські гурти «Гуп та Дзиґа», «Стартер», «Лайт», «Чілз» , а у другій половині – «важка артилерія»: ветерани сцени «Арахнофобія», «Онейроїд», «Майжеколір», улюбленці публіки «П@П@ Карло», хедлайнери «Транс-Формер». Рівень заходу піднявся настільки, що до Полтави запросили і міжнародного гостя – канадського блюзмена Дена Ротрі, чий виступ

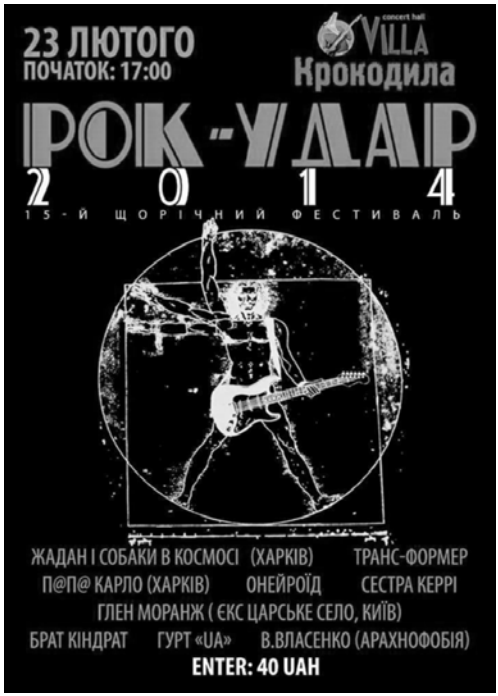

справив на публіку сильне враження. Для «Транс-Формера» цей фестиваль став ще й творчою віхою: під фінал вони презентували пісні з новозаписаного альбому «Територія троянд», а завершили виступ гімновою композицією «Євшанзілля», яку підспівував увесь зал. Організаційно 2010 рік пройшов майже бездоганно, за винятком дрібних технічних затримок – наприклад, під час презентації відеокліпів перед концертом завис комп'ютер, але це не зіпсувало настрою публіки. Місцева преса назвала цей фестиваль «рок-ударом по зимовій тиші», відзначивши шалені емоції та танці, яких Будинок культури давно не бачив.

5 червня 2011 року (нетипово – влітку) відбувся десятий «Рок-Удар». Місцем проведення став полтавський Міський будинок культури (ГорДК), що дозволило вмістити ще більше глядачів. Літній «Рок-Удар–2011» позиціювався вже як «всеукраїнський фестиваль» і справді зібрав широке представництво: окрім полтавських гуртів, приїхали колективи з Запоріжжя «Майжеколір» та альтернативщики «Mandarinaduck», Харкова «П@П@

Карло» мали виступати, але не змогли прибути. Основний же акцент зробили на молодих, маловідомих командах Полтави – фактично фестиваль став для них конкурсом талантів. Уперше між музичними сетами на «Рок-Ударі» з'явилися поетичні виступи: на сцені читали вірші місцеві поети Каріна Тютюнник та Сергій Одаренко, додавши літературної нотки до рок-концерту. Кульмінацією вечора став виступ Валерія Власенка «Арахнофобія», який «нагадав зі сцени, що таке справжній рок», присвятивши свою гру друзям, які передчасно пішли з життя. Потому

публіку розігрів легендарний психоделічний «Онейроїд», якому в 2011-му виповнилося 18 років творчості. Традиційно фінал фестивалю закріпив «Транс-Формер», і цього разу всі учасники разом виконали пісню «Євшанзілля», що за кілька років до того стала гімном полтавського «Рок-Удару».

З точки зору організації, 2011-й пройшов не без зауважень. Хоч нові ведучі змогли побудувати цілісне шоу без пауз, звук залишав бажати кращого, а сценарій критикували за надмір пафосу. Оглядачі жартували, що роздача музикантам пишномовних грамот (на кшталт «найкращий гість фестивалю» чи «найкрутіші пацани в залі») виглядала дещо провінційно. Однак сам факт проведення десятого, ювілейного «Рок-Удару» свідчив про життєздатність проекту. У післяконцертному інтерв'ю Валерій Мельник зізнався, що залишився задоволений рівнем організації: «концерт було сплановано як цільне шоу… глядачі отримали великий заряд позитиву». Він також відзначив, що нова команда змогла вирішити багато питань і дала йому змогу вперше за довгий час просто насолоджуватися виступом власного гурту без організаційних клопотів.

Після 2011 року фестиваль узяв паузу на рік – 2012-го у Полтаві «Рок-Удар» не проводився. Але це була не зупинка, а радше підготовка до нового етапу розвитку

– географічної експансії фестивалю.

2014. Повернення до витоків. 23 лютого 2014 року «Рок-Удар» після кількарічної перерви знову прогримів у Полтаві, відзначившись як 15-й фестиваль за ліком. Вибір дати і місця – клуб «Villa Крокодила» – символізували повернення до традиційного формату.

Журналісти підкреслювали: «після декількох років географічного блукання "Рок-Удар" знову повертається до Полтави, де й був заснований», причому цього разу організатори вирішили зробити його «зимовим і провести з потужним розмахом». Лайн-ап 2014 року поєднав знакових учасників минулих років та нові імена. Хедлайнером став харківський гурт «Собаки в космосі» на чолі з відомим письменником Сергієм Жаданом – його приїзд і навіть окрема автограф-сесія стали родзинкою фесту, також гурт «П@П@ Карло», який ще з 2000-х дружив із полтавською сценою. Київ представляли блюз-рокери «Глен Моранж», додавши столичного колориту.

Полтавський «кістяк» фестивалю склали: Валерій Власенко з оновленою

«Арахнофобією», психо-філософський «Онейроїд» та, звісно, «Транс-Формер» – засновники «Рок-Удару» видали на сцені свій фірмовий енергодрайв. Серед молодих місцевих команд виступили інді-гурт «UA», альтернативники «Сестра Керрі» та гурт «Брат Кіндрат», які «тримали удар» нарівні з метрами. Фактично, 15-й «Рок-Удар» став бенефісом полтавської сцени: він

довів, що місто знову готове приймати і своїх, і приїжджих рокерів, навіть після вимушеної перерви.

17 травня 2014 року відбулася ще одна, особлива акція під маркою «Рок-Удар» – виїзний концерт у Києві, приурочений до Дня Європи. У столичному Маріїнському парку зібралася ціла «бригада» українських гуртів, і ця подія стала 16-м дійством фестивалю та логічним завершенням його хронології. На київському open-air'і грали «П@П@ Карло», «Транс-Формер», «Oneyroid», столичні команди «People Factor», «Глен Моранж» та «Перлина Степу».

Безкоштовний концерт у самому центрі Києва мав символічне значення: «Рок-Удар» нарешті добрався до столиці, охопивши перед тим Харків, Запоріжжя, Залізний Порт і, звісно, Полтаву. Цей масштабний виступ просто неба став для фестивалю своєрідною кульмінацією, продемонструвавши його всеукраїнський статус. Невдовзі після того, через загальновідомі обставини 2014 року, регулярність проведення «Рок-Удару» перервалася. Проте до того моменту фестиваль встиг залишити яскравий слід в історії української незалежної рок-сцени.

Окрім живих концертів, команда «Рок-Удару» зробила вагомий внесок у розвиток сцени через музичні збірки. Такі альбоми-компіляції дозволяли зафіксувати досягнення регіональних гуртів на носіях і поширити їх за межі області. Дві ключові збірки пов'язані безпосередньо з фестивалем: «Розкрутка. Рок-Полтава» (2004) та «Рок-Удар 2007».

• «Розкрутка. Рок-Полтава» (2004). Цей диск став першою повноформатною компіляцією полтавської рок-сцени. Випущений у 2004 році (накладом у Києві), альбом зібрав 16 композицій від найпомітніших гуртів Полтави початку 2000-х. За жанром добірка вийшла дуже строкатою – рок у стилях від поп-року і фолк-року до альтернативи. Середучасників збірки – як відомі на той час колективи, так і проекти, чий доробок зберігся хіба на цьому диску. Зокрема, до трек-листа увійшли композиції гурту «Арахнофобія» («Я – Дерево!!», «Засиделись»), записані Валерієм Власенком; дві пісні «Транс-Формера» – україномовна балада «Сонце» і російськомовна «Фаза луны»; рок-балади гурту «Талісман» («Тільки ти», «Наша любовь»); драйвові номери від формації «QUINTEсенція» («Холодно», «Не питай»); фанк-рокові експерименти гурту «Бавовна» («Тротуари волі», «Шофер-фанк»); а також треки команд «Взрослые Игры» («Дикая кошка», «Беги»), «Анестезія» («Холодний вітер», «Помовчимо») і дві містичні композиції гурту «ПсевдоНімб» («Людина, що розкаже казку», «Серця твого казна»). Художнє оформлення диску здійснив дизайнер Олексій Івченко. Випуск «Розкрутки» мав важливе значення: вперше полтавський рок отримав «візитівку» у вигляді CD. Збірка «Розкрутка» фактично задокументувала зріз полтавської сцени 2004 року, ставши історичним артефактом і відправною точкою для подальших

компіляцій.

• «Рок-Удар 2007» (збірка пісень полтавських рок-гуртів). На хвилі успіху фестивалю 2007 року було підготовлено спеціальну музичну збірку, присвячену цьому ювілейному фесту. До неї увійшли найкращі пісні полтавських рок-гуртів станом на 2007 рік, зокрема тих, хто брав участь у «Рок-Ударі». Компіляція відкривалася піснею «Стигла вишня» гурту «Транс-Формер» – свіжим хітом того часу, лірична балада «Вічна любов» гурту «Арахнофобія», психоделічний трек «Абсанс» легендарного «Онейроїда», пісня «Аварія» від рок-блюзового гурту «Майор Пронін», експериментальні номера молодих формацій – «В пошуках долі» гурту New Land, «Молодиця» гурту Стереометрія, авторська пісня «Летіли лебеді» Ігоря Вишнякова. Доповнили картину записи гуртів, що активно виступали на «Рок-Ударі–2007»: панк-гурт «Контрабас» із композицією «Тримовна», поп-рок гурт «Нове Покоління» з піснею «Ти тікаєш», а також сольний

трек «Налетів на небо» від Макса Бурлая. Хоча збірка «Рок-Удар 2007» не отримала масового комерційного розповсюдження, її було видано обмеженим тиражем для промо-цілей – диски розповсюджувалися серед фанів та преси. Відгуки про неї відзначали, що це фактично саундтрек полтавської сцени зразка 2007 року: альбом дозволяв відчути атмосферу фестивалю вдома, ще раз почувши пісні, що лунали зі сцени. Для молодих гуртів присутність на цій збірці була своєрідною легітимацією на місцевій сцені. Таким чином, «Рок-Удар 2007» продовжив справу «Розкрутки», актуалізувавши вже нову генерацію полтавського року.

Обидві збірки – і «Розкрутка 2004», і «Рок-Удар 2007» – стали важливими документами епохи. Вони закріпили творчий доробок полтавських рок-гуртів на фізичних носіях, увійшли до колекцій меломанів та архівів українського року. Крім того, ці компіляції слугували промоційними інструментами: їх розсилали на радіостанції, музичні видання, використовували для обміну між фестивалями. Нерідко саме завдяки таким збіркам гурти отримували запрошення на інші фестивалі чи концерти. Наприклад, участь «Транс-Формера» у збірці «Розкрутка» співпала з їхнім виступом на «Мазепа-фесті–2004» і концертами у Словаччині, що підсилило їхню присутність у інформаційному полі. Таким чином, пов'язані з «Рок-Ударом» альбоми стали логічним продовженням живого фестивалю на носіях – своєрідним «архівом у звуці» незалежної сцени Полтавщини.

Збірка «Євшанзілля» – серія рок-компіляцій, започаткована полтавським гуртом Транс Формер (вони ж видали її «на власні гроші»). Перший альбом «Євшанзілля (Рок збірка)» вийшов на початку 2007 року – це був другий збірник полтавських рокерів (після «Розкрутки», 2002). Ініціатива належала гітаристу Роману Бікеєву та його гурту: за їхньої підтримки у Києві з'явилися CD-диски з піснями молодих рок-команд. Відтоді щоосені на зимові свята виходили нові томи «Євшанзілля» (2007, 2008, 2009, 2010), кожен із яких містив по кілька десятків пісень різних виконавців. Самі представники «Транс Формер» підтверджують свою участь у першому та другому томах «Євшанзілля».

Основний склад учасників включав як полтавські гурти, так і колективи з інших міст. Серед відомих команд, що увійшли до збірок, – Транс Формер (Полтава), МайжеКолір, Папа Карло, Мотор'ролла, Перлина Степу, Брем Стокер, Мертвий Півень, Абздольц, Тартак, Жадан і Собаки, Опіум, Гурт «Хорта», О.Торвальд та інші. Наприклад, у першому томі звучать треки Trans Формер, Abzdoltz («Покемони»), МайжеКолір («Чекаю»), Це Міцне («Добрий день»), GreatФрут («Скільки в тобі фанку»), Майор Пронін, Алергія, Септіма, «Собаче Серце» тощо (детальний трек-лист знайдений на музичних ресурсах). У другому томі («Євшанзілля 2», 2007/08) взяли участь гурти «Перлина степу», «Брем Стокер», Мотор'ролла, Мертвий Півень, Orataniya, «Роза Марена», а фінальний трек дав сам Trans

Формер «Євшанзілля». В усіх томах помітні представники як важчої (агресивної) сцени, так і мелодичних напрямків – від поп-року до фолк року.

Як відзначали рецензенти, «Євшанзілля» вирізнялося дуже широким спектром стилів: від доволі агресивного року до легшого поп- і фолк-року. Українське видавництво «Porohy» описувало збірку 2009 року так: «на платівці, як завжди, можна почути дуже широку палітру відтінків, що вміщуються між відверто агресивним та поп-роком». Водночас там відзначалося, що збірка не орієнтується на суто один напрям – її задуми полягають у демонстрації найактуальнішого матеріалу з української рок-сцени. Дійсно, у різні роки в альбомах звучали і панк («Септіма», «О.Торвальд»), і альтернатива («Тартак», «Вій»), і класичний рок («Кома», «Гурт Мері»), і навіть елементи етно/фольку («Перлина Степу», «Троя»). Таким чином, кожен том «Євшанзілля» дістався якнайширшого жанрового спектра незалежного українського року 2000-х.

Кожен том «Євшанзілля» видавався фізично на CD. Перший диск у 2007 році з'явився у Києві на студії

запису. Друга збірка (офіційно датована 2008 роком) вийшла наприкінці 2007-го на лейблі «Наш Формат», зорганізованому самими музикантами. Третій том у 2009-му побачив світ на власному лейблі «Trans Format» (Полтава). Четвертий диск (2010) також позиціювали як новорічну збірку українського року – у нього включили 60 треків, багато з яких дали гурти «МайжеКолір», Тартак, О.Торвальд тощо. Крім компакт-дисків, ці пісні отримали розповсюдження в Інтернеті: наприклад, багато треків викладено у цифровому форматі на музичних порталах (UMKA, Last.fm, «Пісні України»). Точні тиражі невідомі, але відомо, що перші два альбоми спочатку поширювалися

локально (у Полтаві та Києві через крамниці «InRock» і інші).

Вихід кожного диску супроводжувався живими подіями. Так, реліз «Євшанзілля 2» був запланований як частина харківського туру: анонсувалося представлення диску у Харкові й інших містах (Полтаві, Запоріжжі, Львові тощо). У рамках «Мазепа фесту» (Полтава, 2007) музиканти влаштовували концерт, де згадували попередні збірки, а також виконували пісні з нового альбому. Подібні презентації відбувалися й наступних років – про це повідомляли місцеві рок-клуби та форуми. Цикл концертів і фестивальних виступів мав на меті підтримати молоді гурти зі збірки: часто на одній сцені з «Транс Формером» чи «МайжеКолір» виступали й інші учасники «Євшанзілля». Однак широкомасштабних промотурів у стилі великих лейблів не було – більше це була децентралізована презентація для фанів на локальному рівні.

Компіляції «Євшанзілля» отримали переважно позитивні відгуки в нішевих рок-виданнях. Так, у огляді «Porohy» 2009 року зазначалося, що третій том «втретє став першою рок-збіркою нового року», і на ньому зібрані свіжі та актуальні пісні українських гуртів. Критики відзначали, що цей проєкт дає змогу почути не тільки уже відомі імена, а й багато нового матеріалу: близько половини команд на збірці ще не мали офіційних

альбомів, тож «Євшанзілля» ставало для них фактично першим ліцензованим релізом. Щодо критики – окремих радикальних оцінок не було; головним фокусом було представлення контенту. Культурно «Євшанзілля» виконувало роль майданчика для молодіжного українського року: дозволяло фанам зібрати актуальні пісні у компактний формат, а виконавцям – здобути нових слухачів. На тлі української незалежної сцени 2000-х «Євшанзілля» допомагало консолідувати рок-тусовку та показати їй «мапу» активних груп країни (Полтава, Київ, Харків, Донецьк, Львів, Запоріжжя тощо).

Озираючись на все, що охоплено в цьому номері – історію полтавського рок-гурту «Транс-Формер», багаторічні пригоди фестивалю «РокУдар» та феномен всеукраїнської рок-збірки «Євшанзілля» – ми бачимо єдину спільну нитку, що поєднує локальні ініціативи з національною культурою, провінційні починання із загальноукраїнським звучанням.

Гурт «Транс-Формер», який розпочинав свій шлях у Полтаві наприкінці 90-х, став справжнім культурним явищем українського року. В умовах скромної місцевої сцени та без великої продюсерської підтримки музиканти самотужки записували пісні, їздили на фестивалі і завойовували свою аудиторію. Згодом «Транс-Формер» виріс із локального колективу в символ цілого покоління – групу, що звучить на національній арені й доводить: український рок може виростати будь-де, навіть далеко від столиці.

Фестиваль «РокУдар», зароджений рок-ентузіастами Полтави, з часом перетворився на більше ніж просто місцевий концерт.

Щороку на нього з'їжджалися слухачі й музиканти з різних куточків країни – від Києва та Харкова до Сум і Дніпра. Полтавський «РокУдар» став точкою зустрічі поколінь і сцен: тут поруч виступали і ветерани, і молоді команди. Такі міжрегіональні зв'язки довели, що навіть локальна подія здатна набути всеукраїнського масштабу, стати традицією, на яку чекають рок-фани з різних областей. «РокУдар» показав: щоб об'єднати навколо себе спільноту, інколи достатньо щирого ентузіазму і любові до музики.

Рок-збірка «Євшанзілля» – ще один доказ того, як із локального ґрунту проростають всеукраїнські ініціативи. Цей проєкт з'явився зусиллями «Транс-Формеру», який власним коштом видав перший диск, але швидко переріс у явище, що об'єднало десятки гуртів різних регіонів. Кожен новий том компіляції відкривав слухачам широку палітру українського року – від найважчого до фолкового – і давав шанс молодим гуртам заявити про себе поруч із визнаними колективами. Назва «Євшанзілля» символічно відсилає до пошуку коренів, і цей дух пронизує всю серію: пісні різних областей та стилів об'єднані українським духом. Проєкт згуртував музикантів країни та допоміг консолідувати рок-спільноту новітніх часів.

Таким чином, історії «Транс-Формеру», демонструють вирішальну роль локальних ініціатив у сучасній культурі. Досвід цих проєктів доводить: масштабні явища часто починаються з малого — ентузіазму окремих музикантів чи спільнот — та виростають до загальнодержавного рівня. Власне, сучасна українська рок-сцена зросла на таких підвалинах — взаємопідтримці регіонів, повазі до коренів і сміливості творити своє без огляду на центри. Цей номер добігає кінця, але історія на цьому не завершується: дух рок-н-ролу на українських теренах продовжує жити й оновлюватися. Вже завтра нові гурти, фестивалі чи проєкти продовжать цей шлях — надихаючись прикладом попередників. А ми, слухачі й дослідники, залишаємося відкритими до всього нового та завжди готові підтримати своє — те, що об'єднує нас у єдину культурну спільноту.